

Izhaja tedensko.
Poština plačana v gotovini.
Uredništvo: Narodni dom,
Tajništvo Narodno-socijalistične stranke. Telef. št. 77.
Inserati po dogovoru.

NOVA PRAVDA

Pisarnišna številka stana K 150.
Upravništvo: Ljubljana, Gradšče 7, levo. Telefon št. 77.
Naročnina: Mesečno 6 kron.
Glasilo NSS v Jugoslaviji.

Jugoslavija.

Ljubljana, 9. marca 1921.

Notranje politični položaj. Vlada še nima večine. To dejstvo deluje močno tudi v ustavnem odboru. V parlamentu zboruje sedaj ustavni odbor, to je odbor, ki so ga izvolili poslanci iz svoje srede, da izdela načrte, za našo novo ustavo. V tem odboru so zastopane stranke po svoji moči. Kakor glasujejo zastopniki ene stranke v odboru, tako bo glasovala potem v parlamentu cela dotična stranka. Radi tega se že sedaj vidi, kako bo bodoča ustava približno izpadla. Vlada, to so demokrati in radikali, je predložila načrt, kako si ona misli ustavo. Ta vladni načrt bi bil nedvomno sprejet, ko bi imeli radikali in demokrati večino. Radikali in demokrati pa v parlamentu nimajo večine. Radi bi pa dobili večino, radi tega vabijo sedaj to, sedaj drugo stranko, da bi stopila v vlado.

Radikali in demokrati so mislili, da bodo dobili eno ali drugo stranko za se, ako njej ponudijo nekaj ministrskih stolčkov, to se pravi, da bi dobilo toliko in toliko poslancev dotične stranke ministrske stolčke. Posebno so vabili Muslimane in zemljoradnike. Toda ti dve stranki sta zahtevali več kakor pa ministrske stolčke. Muslimani so večinoma zastopniki veleposestnikov in so seveda zahtevali, da se upošteva veleposestvo, radikali in demokrati bi mogoče to storili, toda boji se svojih volilcev, ki niso sami veleposestniki. Zemljoradniki zastopajo srednje posestnike in hočejo, da bi se zemlja razdelila med srednje posestnike. Toda za demokrati in radikali stojijo velebanke, veleposestniki in taki, ki imajo interes na tem, da se bogastvo zemlje ne razdeli in tako z zemljoradniki ne morejo priti do sporazuma.

Demokrati in radikali hočejo uveljaviti centralistično ustavo. Ko bi mogli dati Muslimanom in zemljoradnikom to kar si ti želijo, bi te stranke stopile v vlado in bi mogoče glasovale po tem za centralistično ustavo. Gotovo sicer ni, toda mogoče je. Radi tega je vlada skušala pridobiti ravno ti dve stranki, da bi stopile v vlado.

Vse druge stranke pa odklanjajo popolnoma centralizem, radi tega se vlada do najnovejšega časa na te stranke niti ozirala ni. Sedaj ko vidi, da ne gre, skuša polagoma stopati v stik tudi z drugimi strankami. Tako je nam prinesel pretečeni teden brzojav vest, da se je posvetoval Pašić z dr. Korošcem o tem, ali bi bilo mogoče, da bi stopil Jugoslov. parlamentarni klub v vlado. V slučaju, da bi hotel Jugoslovanski klub v vlado, bi ostala Slovenija nerazdeljena, tako je nam povedala omenjena brzojavka dalje. Nam ni mogoče kontrolirati, kaj je na tem resničnega. Eno pa se nam zdi gotovo, da se je začel vladni načrt močno krhati in da bode končna ustava popolnoma drugačna, kakor je bila od vlade zamišljena. To nam priča tudi že potek delovanja ustavnega odbora. O nekaterih stvareh se glasuje, druge točke se izpuščajo iz dnevnega reda, ker za te točke ni večine.

Ena glavnih debat se je vršila za dvodomni sistem. Kak naj bo naš bodoči parlament? Ali naj bosta dve zbornici. Vse kulturne države imajo dve zbornici, eno tkzv. „spodnjo“ ali poslansko zbornico in eno „zgornjo zbornico“ ali senat. Zgodí se namreč, da stoji včasih poslanska zbornica pod gotovim demagoškim vplivom in sklene potem vsled tega vpliva nekaj, kar je za državo kvarljivo. Zgornja zbornica ali senat, pa ima nalogo, da potem take sklepe razveljavi, da ne postanejo zakoni. To je vzrok, da imajo

zapadne države dve zbornici, je pa seveda vzrokov še mnogo, ki jih pa ne moremo na tem mestu navajati. Ustavni odbor v Beogradu pa je sklenil, da se v naši državi ne upelje tak dvodomni sistem. Pač pa se bode upeljalo pri nas mogoče nekaj drugega. Se ni gotovo, toda mogoče je le in ako se upelje, bi bilo to pozdravljati. — Neke parlamentarne skupine so stavile predlog, da se naj upelje pri nas sicer dvodomni sistem, pa na popolnoma drugi podlagi kakor je to v drugih državah. Ustanove naj se dve zbornici, ena politična in ena gospodarska. Ti dve zbornici pa naj bi ne bile podrejene ena drugi, temveč bi bili ravnopravni. V eni zbornici bi se obravnavalo samo o politiki in bi bila ta zbornica voljena po splošnih političnih volitvah; v drugi zbornici bi se govorilo samo o gospodarskih in socialnih zadevah in bi bili poslanci odposlani od gospodarskih korporacij in strokovnih organizacij. Nam se zdi tak stroj pameten, zlasti za našo državo, ker od našega sedajnega in vsakega bodočega parlamenta, ki bi bil sestavljen enako, ni pričakovati, da bi bil v stanu zboljšati naše gospod. in socialne razmere. Načrt se pretresava, vladne stranke nočejo ugrizniti v jabolko, toda začele so se pogajati in to je pri nas že nekaj, da smemo upati, da se bode to upeljalo.

Grenka kapljica za naše notranje politično življenje je še vedno Radić. Sedaj pravijo, da pojde Radić gotovo v Beograd in da se bode udeleževal s svojimi poslanci političnega življenja. Toda ravno ko bi moral iti, pa je zbolel. Zbolel je na influenco. Pri političnih človek nikdar ne ve, so li res bolni ali ne. Kajti čestokrat dogaja, da politik ne zbolí telesno, temveč politično. Jeli zbolel Radić na politični ali telesni influenco? To bode vedel seveda le Radić in njegovi zvesti. Tem dalje Radić ne pojde v Beograd, tembolj zamotana bo njegova zadeva in z njo naše notranje politično življenje. Naše stranke ne govorijo veliko o Radiću, radi bi šle preko njega na dnevni red, in to ni prav, Radićeva zadeva bi se morala rešiti, drugače znamo imeti še veliko neprirek.

Naša bol.

Ako čitamo liste naših „državotvornih“ strank, naletimo vsak hip na članek ali notico, ki na dolgo in široko pripoveduje o rodoljubju in edino pravem državnem mišljenju teh strank. Druge stranke se seveda sumniči pravično in nepravično protinarodnih in protidržavnih tendenc; te stranke seveda odgovarjajo, upravičujejo svojo državnost in narodnost.

Besede, slepo streljanje. Državotvorne stranke tako lepo govorijo o državi, o narodu, toda vse govoričenje ostaja le govoričenje, delo, ki bi edino moglo koristiti državi kakor narodu, to delo pa počiva. Delo opravljajo po svoje pritepeni židi, verižniki, odeurhi, bankokracija itd. Državotvorne stranke, vidijo svojega brata, ki ravnotako ljubi svojo domovino, samo da si predstavlja notranjo ureditev drugače, ne vidi jo pa, kako izpodjedajo tuji elementi in židi temelje naše države, naše gospodarstvo.

Vse besedičenje in sumničenje, ne bo pomagalo državi niti toliko koliko je črno za nohtem. Stranke, ki so vzele v zakup državotvornost in rodoljubje, naj to ne kričijo vsaki dan po shodih in časopisih, te stranke naj primejo za delo in sicer prej, da ne bo prepozno.

Našo bol ustvarja to, da naše stranke veliko govorijo, pa nič ne delajo.

Naša mornarica.

Naši listi so prinesli veselo vest, da dobi naša država mornarico, in sicer da jo nam izroči Francozi. Takoj jutri dan, pa so prinesli časopisi novico, da so vse vesti o izročitvi vojaškega mornariškega materiala entente v Boki Kotorski nepopolne. Mi dobimo 12 torpednih čolnov, ki so bili del avstrijske mornarice po 200 do 250 ton. Ves ta material je bil tekom dveh let brez nadzorstva, tako da manjkajo skoraj vsi stroji in aparati. Ostalo je uničeno in nepopolno. Za vojno je material popolnoma neporaben. Dober bi bil samo še za policijske svrhe. Tudi vojni ladji „Rudolf“ in „Cesar Maks“ sta nepopolni. Vse so Francozi uničili s kisikovim aparatom. Ti dve ladji se ne bosta mogli uporabiti niti za vojašnice, ampak kvečjemu za skladišče. Bili sta že za časa Avstrije 10 let izven aktivne

službe. Dažje bodo izročeni v Boki Kotorski še nekateri mali remorkerji in druge malenkosti, za katere se je Trumbić pogodil z Bartolinijem decembra 1920. Med nje spada tudi mala ladja „Dalmata“ in remorker „Cigan“ ter delavska ladja „Ciklop“. Razven tega nam bodo izročeni tudi mali kompletni arzenal in nekaj temeljev za male podmornike. Torej naši „prijatelji“ Francozi so nas zopet enkrat potegnili. Ne samo, da so pobrali sami vse, kar je bilo kaj vredno, so uničili še stvari, ki jih oni niso mogli uporabiti in te tako uničene ladje so odstopili potem nam, prijateljski državi. To je lumparija, ki njej ni para. In Francozi pravijo, da so naši prijatelji, njihovi generali se vozijo k nam prositi pomoči, nosijo nam križe in redove, zraven pa škodujejo naši državi kjer le morejo. Takih prijateljev naj nas bog obvaruje.

Svetovni pregled.

Ljubljana, dne 10. marca 1921.

Dve stvari zanimata danes ves svet. Od obeh je pa tudi odvisno mnogo, če že ne vse. Kaka bo bodočnost človeštva, se bo li vnela nova vojna, hujska kakor je bila ravnokar prestana, se bo li vrnil na svet mir. 4. marca je položil novi predsednik ameriških držav Harding svojo prisego. V Londonu pa so zbrani zastopniki vseh velesil in zastopniki onih malih držav, katere mislijo velesile pri končni rešitvi istočnega vprašanja še tako malo eksercirati. V Londonu pa hočejo rešiti tudi glavno vprašanje, ki je nastalo po končani vojski, vprašanje namreč koliko da mora Nemčija plačati. In poklicalj so Nemčijo pred sodni stol, da tam svečano izjavi, da hoče vse storiti kar velesile zahtevajo. Ves svet gleda te dni v London, vse oči so obrnjene na zastopnike nemške države od kojih odgovora je odvisno bo li prišel mir, bodo se li sovražnosti nadaljevale.

Wilson danes ni več predsednik ameriških držav, njegova doba je potekla in Wilson je postal navaden državljani ameriških držav. Veliko je upal cel svet od Wilsona, toda Wilson ni izpolnil zaupanja, ki ga je stavil na njega ves svet. Mogoče bode zanimalo naše čitatelje mnenje, ki ga je dal član jugoslovanskega odbora o Wilsonu. Malo je povedal, toda to kar je povedal nam zadostuje, da spoznamo Wilsona in okolnosti v katerih je bil primoran delovati.

Na vprašanje naj pove mnenje, ki ga ima o Wilsonu, ker je deloval v njegovi bližini ter z njim tudi govoril, je povedal omenjeni član jugoslovanskega odbora sledeče: Bil sem član deputacije, ki je šla k Wilsonu, da ga prosi, da ne pripusti, da bi prišli naši Primorci pod Italijo. Wilson je odgovoril, da ve da se nam godi krivica, toda on ne more pomagati. Jaz sem sam, je rekel Wilson, in vsi drugi so proti mojemu mnenju, toda krivica, ki se je vam zgodila ne bode večna, čas ki bode vam storjeno krivico poravnal, ta čas ni več daleč, mogoče že prihaja. Vedeli smo, je pravil omenjeni član jugoslovanskega odbora, da se je moral boriti Wilson z neverjetnimi težkočami. Ne samo, da so bile vse velesile proti njemu, so te velesile podkupile celo njegovo okolico, da je bil obdan krog in krog s kitajskim zidom.

Naši upi, ki smo jih gojili do Wilsona, se niso uresničili, vidimo pa, da temu ni bil kriv Wilson, temveč razmere v katerih je moral delovati. Amerikansko ljudstvo je globoko užaljeno, da se žele, ki jih je gojila Amerika niso upoštevale, kljub temu, da je le Amerika pripomogla, da

je Antanta zmagala. Nehvaležnost je plačilo sveta, in nikoli še ni bila kaka nehvaležnost bolj grda, kakor ona, ki jo gojijo zavezniški napram Ameriki. Tudi za to bo prišel plačilni dan, mogoče prej kakor si Italijani, Francozi in Angleži mislijo. Listi so prinesli vest, da se je Wilson jokal, ko je zapustil predsedništvo ameriške države. Res je, toliko je upal ta idealni mož, toda ničesar ni mogel izpeljati, zlobnost je bila močnejša kakor njegove pravične želje. Solze Wilsonove smatramo kot solze pravičnega človeka, ko mora gledati, kako zmaguje na svetu krivica nad pravico. Toda pravica je samo ena in enkrat bo zmagala čisto gotovo.

Sedaj ima Amerika novega predsednika in kakor vse kaže se bode Amerika precej oddaljila od zaveznikov, to je Francozov, Angležev in Italijanov. Izjave, ki jih je dal novi predsednik pričajo, da pojde Amerika svojo pot ne glede ali bo to zavezniškom prav ali ne. In to zna vplivati na svetovni položaj tako, da se bodo razmere znatno spremenile, ni torej čudno, da se oči celega sveta obrnjene proti Ameriki in da se nestrno pričakuje vsako besedo, ki ima priti iz ust novega ameriškega predsednika.

V Londonu stoji pred sodnim stolom Nemčija in posluša kazen, ki jo njej diktirajo zavezniški. Nemčija, ti si zakrivila vojno, pravijo zavezniški, radi tega moraš sedaj povrniti vso škodo, ki jo je nam napravila vojna, zatoorej plačaj.

Nemčija pa se drži kakor zakrtnjen grešnik, se izgovarja, — stavi proti predlogu, skuša prepričati zavezniške, da je njej nemogoče plačati, kar zahtevajo zavezniški.

Zavezniški so neizprosni. Poklicali so v London veliko slavnih generalov, tako da je ta londonska konferenca bolj podobna kakemu vojnemu posvetovanju kakor pa kakemu mirnemu svetu elegantnih diplomatov in politikov.

Ko se je odpeljal nemški zunanji minister von Simons v London ga je spremljala v Berlinu na kolodvor velikanska množica ljudstva, ki je neprestano klicala: „Ne vdajte se v Londonu“, „Ne“ podpisite“. „Vsa Nemčija stoji za vami“. In von Simons je napravil kretnjo, ki je dosti jasno povedala, da ne bode podpisal, da se ne bode vdal.

Von Simons se v Londonu noče vdati. Nemčija noče podpisati kar njej hoče diktirati Antanta. Antanta je sklenila, da bode zasedla nemško ozemlje, tako dolgo, da bode Nemčija plačala in pripoznala vse kar Antanta zahteva. In Nemčija noče podpisati. Antantne čete so že začele korakati v

nemško ozemlje, glavne kontingente bodo stavili seveda Francozi. Zahrbt-tni Lahj so se že izjavili, da ne morejo dati vojakov na razpolago. Oni so zraven samo tedaj, kadar se deli, drugače pa se hitro potegnejo nazaj.

Zakaj Nemčija noče podpisati? Ona pravi, ona ne more in sicer z najboljše volje ne more plačati, kar Antanta zahteva.

V resnici pa Nemčija čaka, čas dela za njo. V Ameriki je zasedel predsedniško mesto nov mož in Nemčija pričakuje od režima v Ameriki veliko. Na vzhodu se pripravljajo novi dogodki, boljše stvari hočejo osrečiti s svojimi idejami ostali svet. Stari svet se maje in Nemčija misli, da je vzrok dovolj, da ne vzame grožnje Antante preveč tragično.

Italija.

Iz Italije prihajajo dan na dan novice, ki, ako so le polovično resnične, kažejo, da se začena pod gorkim solncem Italije prava pravcata meščanska vojna. Brzovaj nam javlja, da je bilo pobitih že stotine ljudi, ranjencev pa navajajo tako število, da

mora biti, ako so te številke resnične, na Laškem prav fletno.

Zraven pa pritiska strašanska gospodarska beda. Govorili smo z našimi ljudmi iz zasedenega ozemlja in ki so nam pravili, da postaja draginja v Italiji naravnost neznosna. Plače in mezde pa so na Laškem naravnost sramotne.

Švica.

Švica šteje po letošnjem ljudskem štetju 3.883.700 prebivalcev. Interesantno je, da število tujcev v Švici poje- ma. Leta 1900 je bilo v Švici 11.6 odstotkov, leta 1910 14.7 odstotkov, a sedaj samo 10.6 odstotkov tujcev. Kakor se vidi, se brani Švica raznih svetovnih pustolovcev prav uspešno.

Japan.

Rezultat ljudskega štetja na Japonskem. Po ljudskem štetju, ki se je vršilo 1. oktobra 1920. na vsem Japonskem znaša število prebivalstva v pravi Japonski 55 milijonov 961.140, v Koreji 17.284.207, na Formosi 3 milijone 654.397, na Sachalinu 105.765. Skupno torej 77.005.510. V Japonski sami je za 124.850 več moških kot žen.

Slovenija.

Ljubljana, 10. marca 1921.

Naše meščanske stranke imajo svojo gala predstavo. Demokrati očitajo ljudski stranki avstrofilstvo in druge čedne stvari. Ljudska stranka seveda ne ostaja nič dolžna in bere liberalnim prvkom prav dobro levite, kako so oni plazili za Habsburžani, se tresli pred vislicami in zagotavljali neomajeno zvestobo prevzvišeni habsburški hiši.

Ko zmanjka včasih tega nadvse zanimivega gradiva, pride na vrsto kulturni boj. Liberalci napravijo naval na klerikalnega zmaja in mobilizirajo v to svrhu tudi kakega popa, klerikalci odgovarjajo s kanoni in papirnate bombe letijo sem in tja, da je veselje. Vse to pa se vrši v znamenju narodnega in državnega boja.

Industrija zastaja, brezposelnost, beda se širi draginja raste od dne do dne, ljudje nimajo stanovanj in se potikajo po kleteh, vse to seveda za naše meščanske stranke niso državna vprašanja. Ko bi ti ljudje enkrat skusili, kako se živi, recimo eno zimo v vagonih ali nezakurjeni kleti, bi jim najbrže pošlo veselje reševati drž. vprašanja na način, kakor delajo to dan na dan.

Lahko rečemo, da ni države na svetu, v kateri bi se razmotrivala državna in narodna vprašanja na način, kakor se godi to pri nas. Dajte polemizirati kako bodele ljudstvo oblekli, kako mu bodele dali delo in kruh in videli bodele kako bo izginjalo avstrofilstvo na vseh straneh in kako navdu-

šeni Jugoslovani bodo postali oni, ki morebiti danes le radi bede niso zadovoljni z razmerami in si neuki kakor so, želijo nazaj čase, o katerih mislijo, da so bili boljši, kakor so današnji.

Sevnica. Malo poročil prihaja iz našega trga. Pa saj ni bilo posebnega poročati. Po volitvah so stranke postale nedelavne in so padle v zimsko spanje.

Bliza se spomlad, lepi solnčni dnevi jo oznanjajo. S pomladjo se bližajo tolikokrat obljubljene občinske volitve. Stranke so popustile zimsko spanje, si obmele oči, se razgledale, kje je treba najprej na delo.

Tako so sklicali sevnški demokratje dne 26. februarja ustanovni občni zbor, ki ga je posetil tudi urednik „Nove Dobe“ g. Spindler. Tako se je poklicalo v življenje krajevno organizacijo JDS v Sevnici, ki je spala leta spanje pravičnega. Spoznali so to za potrebno. Bližajo se občinske volitve, ki jim ne obetajo nič kaj dobrega. Kot se je izkazalo pri državnozbornih volitvah, so skoro najslabša izmed vseh strank. Občino pa imajo vso v rokah. To bi morali dati iz rok, drugi bi vodili, in to bi jih strašno bolelo. Zato so napeli vse sile, da rešijo vsaj to, kar se rešiti da. Z mrzlično naglico agitirajo prav posebno med obrtniki, in najdejo jih tudi nekoliko, ki njihovi sladkim besedam nasedajo. Obrtniki, delavci! Ali naj trpimo, da bo šlo tako dalje, kot dosedaj. Njim gre samo za glasove, da rešijo sebe neizo-

gibnega propada. Ali hočete ustvariti take razmere, kot so bile do sedaj? Ne in nikdar ne! Novi ljudje morajo priti do gospodarstva, ljudje, ki hočejo delati za blagor ljudstva in ki uživajo splošno zaupanje.

Sevnica. Iz Koroške prihajajo dan za dnevom turobnejše vesti o preganjanju naših rojakov, ki so nam ostali za časa plebiscita zvesti. Jemljejo jim brez vzroka obrtniške in gostilniške koncesije, jih pretepajo, v Jugoslaviji pa se šopirijo Nemci, ki še sploh naši državljani niso in uživajo vse svobodščine. Tak znamenit slučaj sta lastnika sevnške kopitne tovarne brata Winkleja. Kakor se je mnogo-krat že razpravljalo o tem, sta ta dva človeka privandrova iz nemškega rajha in sta si ustvarila od naših delavskih žuljev jako lepo premoženje. Tovarna je sicer pod sekvestracijo, a ta je tako mila, da je lastnika sploh ne občutita. In tako se šopirita ta dva nemška mogočnjaka dan za dnem bolj in ni nikogar, ki bi jima nekoliko pristregel peroti.

Pristaše naše stranke, ki stremijo za nacionalizacijo podjetja, kar seveda gospodarjem ni všeč, se preganja, odpušča iz službe, tako da se vsak boji na zunaj kazati svoje politično naziranje.

Winkleja imata med svojimi podložniki verne hlapce, ki v socialnodemokratskem plašču agitirajo med delavci, ter jim dokazujejo, da so sami krivi, ker je morala tovarna pre-je enkrat ustaviti obrat, pozneje pa ga omejiti, ker so delali na to, da se tovarna sekvestrira. Slednji niso nabavili hlodov, ki se imajo eno leto sušiti, da so pripravi za izdelovanje kopit, in sedaj se maščujejo stari grehi. — Med najslabše priganjaci ome- njam samo enega — Grutschreiberja.

Naši koroški rojaki trpe velika preganjanja od strani Nemcev, na naših tleh bi morali vračati mi. Enako, za enako. Pa se šopirijo ti nemški mogotci nadalje, spremljani še od simpatij tukajšnjih trgovcev in večine obrtnikov.

Kočevje. Dvojna mera. Na pustni torek se je poslavljaj iz gostilne Slovenca Dragarja gost nekako ob pol 11 uri zvečer. Dragar je bil kaznovan zato z denarno globo 1000 kron. Isti večer sta se vršili do ranega jutra pri Ernst Petscheju nemška veselica kočevske nemške klike, in pri Franc Verderberju in pivovarni druga nemška veselica, katero je baje aranžiral tukajšnji zagrižen hajlovec — odvetnik dr. Arko. Ker so bile tačas po vladni odredbi vse nemške prireditve strogo prepovedane, gotovo ni bilo za ti veselici potrebnega dovoljenja. Nemška gostilničarja sta bila baje samo po 200 kron globe kaznovana. Slovenski obrtniki ugibajo, če je bila mogoče udeležba višjih in vodiknih

državnih uradnikov pri Petschejevi veselici povod nadvse milostne preso-je prestopkov obeh nemških gostilničarjev. Pojasnilo bi bilo pač na mestu, zato prosimo deželno vladu, da se iz-črpno informira. — Voditelj zagriže- nih kočevskih Nemcev — odvetnik dr. Arko se pevanju „Wacht am Rein“, po dveletnem bivanju v Jugoslaviji še vedno ni odvadil; zato jo še z veliko vneto po kočevski okolici prepeva. Naj bi se vendar že izselil med svoje bratce — v lačenpergarijo — kjer si jo lahko napoje do sitega. Oče dr. Arkota je bil Ribničan; gotovo pan-germanska kri.

Kočevje. Trboveljska premogokopna družba pozna Slovence le te- daj, ko jih kot odjemalce odira ali kot delavce izmizgava. Slovenski delavec, bodisi še tako zmožen, ne more doseči boljšega mesta. Privandrani nemški inženirji, delniki in nekateri nemški pazniki slovenske delavce neza- slišno šikanirajo. Naravnost sramotno je, v kako nezdravih in zanemarjenih stanovanjih morajo bivati slovenski rudarji. Upamo, da bomo do združeni- mi močmi te nedostatke odpravili. Na račun delavčevega zdravja ne sme bogateti Trboveljska družba.

Raka. Prošnja: Na Raki pri Krškem smo ustanovili meseca septembra 1920 telovadno društvo „Sokol“, h kateremu je takoj pristopilo čez 90 članov. Drzen je bil korak onih, ki so ustanavljali Sokola pod milim nebom brez zavetja, kajti Sokol lahko uspeva samo, če ima svojo streho in telovadno orodje. Vsega tega pa manjka našemu Sokolu. Nismo obupa- li, ker pravi Sokol nikdar ne obupa, vendar brez tuje pomoči ne moremo dalje. Radi bi si uredili telovadnico, a manjka nam sredstev. Kupujemo hišo ki bi se dala preurediti v sokol- ski dom. Kdor zna ceniti sokol- sko delo in komur je na tem, da raz- prostre nad nekaj razupito Rako mo- čan Sokol svoja krila, naj nam priskoči na pomoč. Gradimo z združenimi mo- čmi trdnjavo, ki bode porok naše bo- dočnosti! Prispevki naj se blagovolijo pošiljati na „Telovadno društvo So- kol“ na Raki pri Krškem. Imena da- rovalcev se bodo priobčila v listu. — Zdravo!

Bratje Poljaki! Uprava našega lista je dobila iz Varšave od ured- ništva lista „Sprawa Robotnicza“ glasila poljske narodne delavske stranke dopis, v katerem nam sporo- čajo, da sprejemajo „Novo Pravdo“ ter jo z velikim veseljem čitajo. Le po našem listu dobivajo poročila o našem delu in gibanju v stranki. Poljska na- rodna delavska stranka je nam najso- rodnejša stranka v Poljski republiki ter goji željo, stopiti v čim najožji stik z nami v svrhu skupnega dela za slovanski proletarijat.

Po svetu.

Bog je ustvaril resnico, ker bi se drugače ne verjelo lažem.

Zenitev s pomočjo hipnoze. V Ber- linu je živela jako bogata gospodična, ki je napravila študije iz zgodovine in umetnosti. Meseca decembra je spoznala bivšega inženerja pri morna- rici ter se brez privoljenja staršev, ki živijo v Hamburgu, poročila. Ko se je vrnil mladi par iz ženitvenega potovanja, ga je posetil ženin stric, da bi videl, kako gospodari v lastni hiši. Stric je našel nečakinjo, ki ga je imela izvanredno rada, vso objokano in obu- pano. Pripovedovala mu je o hipnotič- nih poizkusih, katere dela z njo njen mož. Stric jo je peljal k zdravniku, kateri je konstatiral, da stoji ona pod močno sugestijo svojega moža, kate- rega ona ne mara ter jo je on s po- močjo hipnoze prisilil, da ga je vzela. Ko se je gospa pomirila, ni hotela o svojem možu ničesar več slišati. Ošla je s svojim stricem v Hamburg in bo vložila prošnjo za razveljav- ljenje njene poroke. — Pri tej priliki opozarjamo vsa dekleta, da naj se ne dajo hipnotizirati samo, da dobijo moža, temveč, da dobro premislijo, predno se možijo. Ker, ako bodo v za- konu nezadovoljne, bo težko dokazati,

da je njihov zakon neveljaven, ker pri nas nimamo prislednika zakonskega sodišča, ki bi bil poučen o hipnozi, in jih tako rešil težkega položaja.

Originalna oporoka. Svojedobno je umrl v Nici bogati Nizozemec z imenom Lips, ki je zapustil svoje pre- moženje, cenjeno na 850.000 frankov, mestu Nici. Deščino je vezal z origi- nalnim pogojem, da se njegovega po- greba udeleži mestno zastopstvo v dvajsetih kočijah, po pogrebu pa pri- redbi banket, na katerem se mora za vsaki covert izdati 15 frankov. Lips je umrl pred dvema leti, njegova opo- roka pa je bila sestavljena že leta 1910., ko še ni bilo take draginje. Me- sto Nica je moralo oporoko izvršiti. Dalo je napraviti lep mavzolej, ki je bil pred kratkim dogotovljen, ter je z velikim sijajem dalo prenesti pokojni- kovo truplo. Mestno zastopstvo se je udeležilo pogreba ter je tudi prisot- stvovalo banketu, na katerem se je na- tančno izdalo za osebo 15 frankov. Nekaj govornikov se je še celo ogle- silo k besedi, da so proslavili spomin darenjivega pokojnika.

Komunist. (Slika izza časa vo- litev.) Druga maša je bila končana. Iz cerkve so se vsule črne množice ljudi. Mlad fant je stopil na kamen, ki je stal na vogalu nedaleč od cerkve se

nahajajoče gostilne in množico nago- voril s silnim glasom: „Možje, ne za- vedate se še, kake izvanredne važnosti je današnji dan. Kar bomo danes se- jali, to bomo želi v najbližji bodočno- sti. Pomesti moramo s sedaj v vlada- jočo gospodo, ki rane, od vojske za- dane, ni znala zaceliti, ali vsaj ubla- žiti, ampak jih je še huje, še globlje zasekala v naša trupla. Vsak mož naj se zaveda, da je danes odločen dan, ko obračunamo s pijavkami ljudske krvi, zato naj spusti vsak kroglico v škrinjico komunistične stranke v Ju- goslaviji!“

Ljudje obojega spola so se trli okoli njega, poslušali, nevedoč od za- četka, za kakšno stranko govori ta mladenič. Sele zadnji stavek ga je iz- dal in tedaj je kaplan, ki se je držal na periferiji ljudskih množic, zavpil: „Dol z njim, dol s komunistom!“

Mladenič čuje kaplanove besede in reče: „Vidite ga, tam se tudi širo- kousti eden, ki je sedel med vojno do- ma, dobro jedel in pil, medtem ko smo mi trpeli in stradali. Vidite ga, kako ga je srah pred našo sodbol!“

Kaplan je zagorel v jezi in zavpil med ljudi: „Vrzite ga dol, falota, Antikrist!“

Mladenič se ni več zmenil za ka- planove besede in hitel govoriti dalje.

Kaplan je vpil „dol z njim!“ in njego- vemu vpitju se je pridružil huronski krik tercijalk, ki je onemogočil vsako nadaljno besedo. Mladenič-komunist ni hotel zapustiti svojega vzvišenega prostora na kamnu.

Možje, podžgani od vpitja žensk, so se približali vedno bolj in bolj oglu gostilne, kjer je še vedno mahal, ko- munist in mu vidno ni bilo všeč to motenje. Krepke in močne pesti so ga prijele in vlekle s kamna dol. Krčevito se je oprijel železnega droga, nad nje- govo glavo vzdignega, kamor so obe- šali pred leti cestno svetilko, z obema rokama. Na temu drogu je visel, mno- go rok ga je držalo za noge in vlekle toliko časa, da se je spustil in lopnil po tleh. Snela se mu je koža na obeh dlaneh in skoro jokaje je odšel mlade- nič urnih korakov do zdravnika.

Množica se je nato razšla, ženske domov, možje na volišče.

Znamenit je bil ta shod, in čudno, da so ga vsi listi zamolčali.

Po mesecih enkrat mi je pripove- doval to dogodbo progovni obhvalnik in dodal: „Meni so bile mladenčeve besede prav všeč, pa saj pravim, da je tako: Dandanes se resnica ne sme govoriti!“

Razširjajte „Novo Pravdo“.

Tedenske novice.

Castna nagrada pesniku Stritarju. Deželna vlada je na predlog predsednika dr. Baltiča sklenila, da se pokloni našemu pesniku Josipu Stritarju za 85 letnico častno darilo 10.000 jugoslovanskih kron. Obenem se naprosi ministrstvo prosvete, da dovoli pesniku dosmrtno častno pokojnino. Vsa slovenska javnost pozdravlja ta kulturni korak naše vlade.

Kmetijska družba za Slovenijo ima ustanovni občni zbor dne 28. aprila. Glasovalno pravico imajo delegatje podružnic, ki so bili izvoljeni po stanju vplačane udnine do 30. jun. 1920.

Razkralj Nikita umrl. V torek, 1. t. m. je v Antibesu blizu Nice umrl črnogorski kralj Nikita. Rodil se je 7. oktobra 1841. Vladoval je nad 50 let. Med svetovno vojno je moral zapustiti svojo deželo, v katero se ni več vrnil. Zakaj po svetovni vojni se je združila Črna gora z Jugoslavijo. Pogreb kralja Nikite se je vršil z ogromno udeležbo. Poroča se, da, ko je umiral, se je spominjal Črne gore in zadnje njegove besede so bile: "Želim, da me pokopljete začasno v Italiji, dokler ne zmaga pravična črnogorska stvar. Bog blagoslovi in podpiraj moje nesrečne Črnogorce!" — Truplo pokojnega kralja Nikite bodo najbrže prepeljali v Cetinje.

Proti motenju zborovanj. Ministrstvo notranjih del je odredilo, naj policijske oblasti izroče sodišču vse tiste osebe, ki motijo tuja zborovanja.

Občinski svet splitski je predvčerajšnjim sklenil, odpomoči pomanjkanju stanovanj s tem, da se osnuje bančni konzorcij za zgradbo hiš. — Sklenilo se je tudi, začeti akcije za osnivanje sindikata z glavnico petih milijonov, ki bo zaprosil za koncesijo za trasiranje ozkotirne železnice, ako vlada ne bi v doglednem času izvršila sklepov beograjske železniške konference.

Aretirana nemška agitatorica. Pri Marenbergu je bila v trenutku, ko je hotela prestopiti našo mejo aretirana Irmegard Weber, hčerka v Gregorčičevi ul. v Mariboru stanujočega tajnika protestantske občine. Imela je

pri sebi veliko množino letakov z napisom: Kein Fuss deutschen Bodens. Kakršna je hčerka, tak mora biti tudi oče, ki je znan kot nemški agitator. Represalije!

Stanovanjska beda v Zagrebu. Vsled pomanjkanja stanovanj so se brezstanovajci začasno naselili v Zagrebu v 101 barakah in v 336 železniških vagonih. Tudi šotornih voz in šotorov, v katerih ljudje prebivajo je ob periferiji mesta dovolj.

Odhod Francozov iz Kotora. Poveljnik francoske garnizije, Bianca, je dne 5. t. m. s svojo posadko vred zapustil Kotor.

Orožniški pokojninski fond. Uradni list deželne vlade za Slovenijo objavlja v št. 24. uredbi o orožniškem pokojninskem fondu, na kar opozarjamo zainteresirane.

Import pruskih mesarjev. Mariborski mesar Filipitsch je pripeljal s seboj kar 6 pruskih mesarskih pomočnikov, s katerimi je hotel izpodrinuti domačine, kar pa se mu ni posrečilo. Policija je namreč tem pruskim pticam selivkam prepovedala bivanje v Mariboru.

Svojo mater zaklal. V Žrečah na Štajerskem je te dni 14 letni fant Ivan Padežnik z nožem v trebuh zabodel svojo mater ter ji prerezal želodec. Priletna mati je tisti dan podlegla težki rani. Mladega morilca so orožniki izročili sodišču. Podivjanost, — posledica vojne!

Ogromen požar na Krasu. Ponoči na 5. t. m. je nastal požar v smeri proti Opatjem selu. Začela je goreti trava, gozdčiči, nasadi. Požar se je strahovito razširil in napravil na prostoru kakih pet kvadratnih kilometrov ogromno škodo. Ljudje so hiteli z vseh strani, da bi pogasili, pa se niso upali prav blizu, ker so sledile eksplozije za eksplozijami, kajti italijanski oblasti se še sedaj ni zljubilo, da bi bila počiščila te kraje in spravila proč nevarne eksplozivne stvari. Istočasno je bil požar na Gradišču, ki je upepelil poslopja v vrednosti 40.000 lir. Kdo o požiga?

Narodno gospodarstvo.

Ljubljana, 10. marca 1921.

Draginja raste od dne do dne, ni pa nobenega upanja, da bi draginja v doglednem času ponehala. Najbrž se bode zgodilo, da bode draginja postala še večja, še mnogo občutnejša kakor je sedaj.

V prejšnji Srbiji niso imeli izdelanega davčnega sistema, temveč so krili izdatke države večinoma iz dohodkov carine. Radi tega je bila carina v Srbiji vedno velika. Vsaka država upelje carino iz dveh vzrokov. Ali da s carino štiti lastno produkcijo, ali pa da dobi potom carine dohodke. Ako se pobira carina iz prvega vzroka, se imenuje prohibitivna carina, ako se pobira iz drugega vzroka, se imenuje finančna carina.

Naša država pobira carino, da dobi potrebne dohodke. Kakor smo že omenili, ni imela prejšnja Srbija izdelanega davčnega sistema, ker pa je vendar morala imeti večje dohodke je pobirala finančno carino. Po preobratu niso mogli izdelati davčnega sistema, ker se kaj takega enostavno ne da stresti iz rokava in je tako ostala potreba pobiranja finančne carine tudi sedaj. Pridružile so se temu še druge neprilike. V Vojvodini, v Banatu, Baranji v naših najbogatejših krajih so bili ob času preobrata madjarski davčni uradniki, ki so pa po prevratu zapustili te kraje. Na njih mesta so prišli srbski uradniki, ki se z davčnimi vprašanji še sploh nikoli bavili, niso in se radi tega tudi iz davčnih katastrof, katere so našli v teh novih krajih niti spoznali niso. Posledica tega je, da se v najbogatejših krajih naše države davki do danes ne pobirajo.

Ako torej pomislimo, da se davki ne pobirajo ne v Vojvodini, ne v Banatu, ne v Baranji, ne v Srbiji in mogoče

še tudi v drugih krajih ne, bomo lahko razumeli, da morajo biti državne blagajne vedno prazne.

In država si pomaga enostavno na ta način, da povečuje vedno in vedno uvozno in izvozno carino. Sedaj je bila v državnih blagajnah zopet enkrat suša, pa so si zopet pomagali na ta način, da so dvignili tarife uvozne carine za 100%. Sedaj je samo ob sebi umevno, da bode narasla cena vsem potrebščinam, ki jih moramo uvažati. Tako dela država draginjo. Zmešnjava, katero so napravile naše politične stranke, ki vodijo našo državo, je že sedaj strašna, toda bog zna kam bomo še prišli. Da se vodi eno državo je potrebno malo več znanja, kakor pa govoriti na shodih in sedeti na ministrskih stoli.

Zalibog, da nam prostor v našem listu ne dopušča, da bi se bavili obširno z gospodarskimi vprašanji, saj za tiste čitatelje, ki se za to zanimajo.

Bankovci po četrt dinarja. Finančno ministrstvo je v Zagrebu naročilo znatno vsoto bankovcev po četrt dinarja (eno krono).

Znižanje cen sladkorju. Upravni odbor sladkorne tovarne v Čukarici je znižal cene sladkorju na 11 in pol dinarja za kilogram.

Industrijska kriza na Češkem se širi. Tudi v industriji sukna v Liberecu je nastala težka kriza. Istotako se poroča tudi o tekstilni tvornici v Komotavi in drugih severnočeških mestih.

Najnižje cene za argentinsko žito. „Frankfurter Zeitung“ poroča, da bodo v Argentini določili za žito najnižje cene, ki se bodo ravnale po cenah na svetovnih trgih. S tem se nameravajo preprečiti vse špekulacije.

Nemčija za ruske železnice. Ruski list „Golos Rusije“, ki izhaja v

Berlinu, poroča, da je prejela neka nemška tvrdka od Rusije nalog, da zgradi zanj v prvem letu 70, drugem 300 in v tretjem 1200 lokomotiv in 80.000 železniških vozov.

Velika brezposelnost v Nemčiji. Število nezaposlenih v Nemčiji se je zvišalo po statistiki podpor v mesecu januarju na 432 tisoč. Ker rodbinski člani ne dobivajo podpore in tudi po naredbi samo polovico brezposelnih, bo znašalo znova število nezaposlenih okoli 2 milijona ljudi.

Zastoj v angleško-nemški trgovini. Po poročilu lista „Neue Freie Presse“ iz Londona, zastaja tamkaj trgovina, ker se nameravane gospodarske odredbe napravile trgovino tako negotovo, da si noben trgovec ne upa naročiti nemškega blaga.

Cene padajo na Angleškem in sicer tako hrani kakor robu, vsled česar so znižane delavcem plače.

„Petovia“ usnjarska industrija d. d. na Bregu pri Ptujju se je ustanovila na ustanovnem občnem zboru dne 14. t. m. Tako se je izvršila prenosna dosedanje družbe z omejeno zavezo „Prva jugoslovanska tovarna za usnje in čevlje na Bregu pri Ptujju“ v delniško družbo. Podjetje je popolnoma nacionalizirano, ker je v smislu predpi-

sa ministrstva za trgovino in industrijo inozemski kapital udeležen samo s 25 odstotkov. V upravni svet so bili izvoljeni sledeči gg.: Dr. Ivan Fermevc, odvetnik v Ptujju kot predsednik, ravnatelj Anton Tykač in komercialni svetnik Anton Jurca kot zastopnika Ljubljanske kreditne banke, ravnatelj C. Toman in Lovro Petovar, veleposestnik v Ivanjkovcih kot zastopnika Mariborske eskomptne banke, ravnatelj Antič za Hrvatsko trgovinsko banko v Zagrebu, dalje dr. Marko Ettinger, odvetnik in podjetnik na Dunaju, zajedno podpredsednik, Franjo Cuček, Konrad Fürst in Franc Hutter veletrgovci v Ptujju. V nadzorstvo so se volili gg.: Josip Pirich in Franc Potočnik, usnjarja v Ptujju, dirigent podružnice Ljubljanske kreditne banke A. Matevžič in Aleksander Ussar, računski svetnik in posestnik v Ptujju. Delniška glavnica znaša 16 milijonov kron, ki se poviša vsled že podeljenega dovoljenja v smislu pravil pri prihodnem izrednem občnem zboru na 25 milijonov kron. Ugotovilo se je, da se ta nova domača industrija po vsem lepo razvija. V polnem obratu je že tovarna za usnje, za gamaše, torbice in fino galanterijo, ter je ravnokar pričela obratovati tudi tovarna za čevlje.

Prosveta.

Podružnica izobraževalnega društva „Bratstvo“ v Celju se lepo razvija. V ponedeljek, 21. februarja t. l. je predaval tov. Fakin o socijalističnih smereh in razlikah med njimi. Dasi je bilo predavanje precej težko, so mu vendar vsi navzoči z napetostjo sledili. Na prošnjo predsednika kraj. organizacije tov. Žabkarja je tov. predavatelj

poročal še o potu in delovanju naše delegacije v Pragi ob priliki poseta zborovanja bratske Narodno - socialistične stranke v češkoslovaški republiki. Po poročilu je tamburaški zbor „Bratstva“ zaigral nekaj lepo uspelih koračnic, nakar je tov. predsednik „Bratstva“ Gobec lepo uspeli in obilno obiskani sestanek zaključil.

Socijalno in gospodarsko gibanje.

Ljubljana, 10. marca 1921.

V Parizu so se vršile te dni občinske volitve in prvokrat smo slišali, da so nastopili pri volitvah v Parizu narodni socijalisti. Dobili so 20.000 glasov. Narodni socijalizem je pognal tudi na Francoskem in je dobro, da si pogledamo, kak je ta francoski socijalizem.

Početek narodnega socijalizma na Francoskem je ravno nasproten našemu. Medtem ko se je izcimil narodni socijalizem pri nas iz poprej nesocijalističnih krogov, je izšel francoski narodni socijalizem direktno iz socijaldemokratskih vrst.

Zadnja leta je spisal francoski socijaldemokrat Letailleur pod imenom Lysis nebroj finančno političnih članov, v katerih je dokazal, da uničujejo francoske banke Francijo, ker so naložile v dvomljivih inozemskih podjetjih 45 milijard francoskih frankov, mesto, da bi naložile banke denar v francoski industriji, ki ravno s tem, da jo francoske banke zanemarjajo, nazaduje.

Denar ni pravo bogatstvo države, pravo bogatstvo tvori produkcija in produkcijska sredstva.

Med vojno je izdal Lysis knjigo, „Pour Renaitre“ v kateri se zavzema za gospodarsko obnovo Francije. V tej knjigi obravnava v veliko znanojšo vse panoge moderne industrije in razmotriva o ciljih, za katerimi mora Francija stremeti. Skoz cel spis se vleče kakor rdeča nit ideja: Nemčija je prekosila Francijo daleko v trgovini, v industriji in številu prebivalstva. Francozi morajo napeti vse moči, da dosežejo Nemčijo.

Najnovejši spis, ki ga je spisal Lysis in ki je našel najmočnejši odmev, se imenuje „Vers la Démocratie Nouvelle“. V tem spisu skuša Lysis ustanoviti nov socijalizem ter pridobiti delavske mase za svoj program. Socijalizem mora le prodreti, pravi Lysis, ako sledi načinu narave, ki omogoča največje prevrate, da počasi, organizirano zbira napredek za napredkom. Čisto navadna pravljica je, da bode mogoče upeljati lepega dne popolno socijalizacijo s tem, da se vrže toliko in toliko glasov v glasovalno skrinjico. Današnji državni stroj ne zamore zadostiti vsem tekočim državnim dolž-

nostim. Ako bi se obtežilo ta stroj še z velikansko gospodarsko nalogo, bi moral enostavno obtičati. Od prejšnjega socijalizma oznanjevana ideja nasilne revolucije mora pasti.

Lysis misli, da je našel vodilne ideje pravega znanstvenega socijalizma. Stari socijalizem pravi, Lysis, je gradil umetne sisteme ter se malo brigal za dejansko stanje. On je ustvaril zmotne ideale in je imel naivno vero, da se bodo uresničili, ker so pravični. Novi socijalizem gre nasprotno pot. Novi socijalizem ne pozna nobenih predstavljajočih idej. On opazuje dejstva in študira smer resničnega razvoja gospodarskih razmer. T oje znanstvena metoda, na kateri temelji moderna kultura.

Ako se sledi Lysis-u na tem potu, se pride do spoznanja, da so ravno najbolj razširjene in najbolj značilne točke današnjega socijalizma navadne bajke. Težka je ločitev od teh priljubljenih bajk, toda skušnje, ki jih je prinesla svetovna vojna zahtevajo, da se dosedanje naziranje popolnoma preobrne.

Prva velika prevara socijalizma je bila, pravi Lysis dalje, ideja internacionalne. Ljubezen do domovine in naroda se ne zmanjšuje, tudi interesi proletarcev vseh dežel niso enaki. Marx je imel le toliko prav, da sta politična organizacija in vesoljni družabni red odvisna od gospodarskih razmer. To spoznanje pa ravno privede internacionalo do bankerota. Moderni gospodarski razvoj je namreč naroden. Napredek temelji na gospodarski vojni narodov njih konkurenci na svetovni trgu. Ta dejstva bodo obvladala bodočo zgodovino, ne glede na poskuse političnega zbližanja narodov. To dejstvo pa je tudi merodajno za usodo delavskega razreda. Interesi delavcev se ne strinjajo, kakor uči stari socijalizem, z interesi delavcev drugih plemen, temveč interesi delavcev so tesno zvezani z položajem narodne industrije.

Podali smo glavne misli francoskega narodnega socijalizma, brez vsakega komentiranja, ker je potrebno, da se seznamimo s socijalnim gibanjem drugih narodov. Citatelji si naj ustvarijo svoje mnenje, so li navedene smer-

